Г.А.ГАРБАР,
доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін ВП «МФ
КНУКіМ», м. Миколаїв

ТУРИЗМ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність дослідження обумовлена активізацією і зростаючим проникненням в життя глобальних процесів, прискоренням темпів суспільного життя та широкомасштабною інформатизацією усіх сфер людської діяльності в умовах сьогодення. Туризм представляє собою невід'ємну частину життя суспільства і є феноменом світового рівня.

Останнім часом особливої актуальності набув так званий культурний туризм – форма взаємодії, культурного обміну, яка передбачає цілеспрямоване занурення в культурне середовище з метою його освоєння [1, с. 278].

Серед активних учасників у справі рішення проблеми культурного туризму чимало вітчизняних учених-філософів, культурологів, таких як В. Пазенок, В. Федорченко, С. Горський, В. Воронкова, Г. Марсель, Дж.Уррі, Г. Маршан, Ж. Ферреол та ін.

Мета дослідження – визначити місце, роль туризму, його вплив на всі процеси, які виникають у культурі в умовах глобалізації.

Зараз багато йдеться про глобалізацію як тенденцію в різних сферах соціокультурного буття людства. Усі ці процеси цілком природні сучасному світові, який усе більше й більше інтенсифікує комунікативні, виробничі та інші процеси свого розвитку. Але це інколи дуже шкідливо позначається на тих культурних цінностях, які не потребують нівеляції й будь-якої універсалізації та адаптації. Оскільки глобальна культура може утворювати нові культурні цінності або змінювати існуючі, вона може сприяти зникненню національно-культурних ідентичностей різних народів. Найсерйозніша проблема – це не просто експансія глобальної культури, а руйнація нею національних ідентичностей народів. У зв'язку з цим на локальному рівні слід очікувати зростання розуміння необхідності захисту національного розмаїття. «Процес глобалізації вимагає об'єднання культур через усвідомлення взаємозалежності. Зараз підвищується роль кожної культури та її вплив на глобальні процеси. У той же час це загострює проблему етнічних цінностей і стратегії розвитку на перспективу» [3, с. 81].

Туризм у контексті всіх цих реалій стає одним із факторів глобалізації. З одного боку, – це високо розвинута індустрія, яка так чи інакше діє та є масовою і надзвичайно структуризованою як комерційний бізнес,

маркетинговий образ буття. З іншого боку, вона потребує свого культурного осмислення, інших підходів і програм щодо культурації і створення своєрідного культурного поля туристичної діяльності.

Глобалізація – один із процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві. Тому ми намагаємось поставити проблему місця туризму в процесі глобалізації культури, визначити його роль як однієї із стратегій глобалізації культури.

Важливо зазначити, що глобалізація – це явище багатовимірне, яке утворюється як формування геоекономічного, геополітичного, геосоціального і геогуманітарного простору. Адже це збільшення з префіксом «гео» відбувається за рахунок всезагальної всезалежності, єдиного тяжіння всіх елементів світового співтовариства до вихідних принципів макроявищ, які відбуваються. Економічні, політичні, соціальні, гуманітарні, культурні реалії так чи інакше пов’язані. Адже мова йде про те, що йдеться про особливий процес – глобалізацію культури.

Культури більше всього страждають від макропроцесів, які відбуваються в процесі геопланітарних трансформацій суспільства й людства. Якщо глобалізація, яку зараз ми зазначаємо як певний комплекс процесів угрупування, набуває планетарних масштабів, то не можна думати, що це абсолютно новітні реальності. У культурах та цивілізаціях різних часів відбувалися подібні процеси. Але вони не набували таких екстенсивних вимірів, яких вони набули саме в XXI столітті.

Римська імперія, яка здійснювала себе у просторі геополітичних трансформацій світу в той час, не була тою глобалізацією, яку ми маємо сьогодні, але процеси дуже схожі, схожий і сам механізм дії культурних явищ.

Постає питання – наскільки туризм є фактором глобалізації культури, наскільки він може продукувати, трансформувати і впливати на всі ті процеси, які виникають в культурі.

Ми можемо сказати, що туризм, як фактор глобалізації саме в цьому контексті безконфліктного єднання суб’єкта й об’єкта, їх неподільності може використовувати, здійснювати всі механізми, реалії, трансформації культурних кодів, симулякрів і всього іншого, чим сповнена наша культура, але лише в обмежених просторових і часових реаліях туристичної діяльності.

Ми бачимо, що вже сама інфраструктура суб’єктності туристичної діяльності так чи інакше реагує на механізми глобалізації культури і глобалізує її саме типологічно, на підставі моделювання глобалізації в контексті тих суб’єктів, суб’єктних моделей, які ми зазначили як культуротворчі механізми і принципи.

В умовах глобалізації культури туризм є одним із ефективних принципів розширення механізмів, презентації різних культур, регіональних центрів, рекреацій, які утворюють свої особливі методи щодо співтовариства, співучасті в загальних процесах міжнародного спілкування як на рівні туристичної діяльності, так, і на рівні загальнокультурних процесів.

Важливо, що туризм, як фактор глобалізації культур вносить і свої теоретико-методологічні регулятиви в ті процеси, які відбуваються в сучасному суспільстві. Так, наприклад, розуміння культурного надбання як певного ресурсу, свідчить про унікальність культурної спадщини, явищ культури, які не можуть бути адаптовані або описані мовою іншої культури і визначені в іншому культурному контексті.

Тобто, ми бачимо багато різних реалій культуротворення від туристичної діяльності, практичної реальності, суб'єктно-об'єктних відносин культуротворення, так і до самої теоретичної рефлексії – теорії туризму, яка є більш економічно значимою. По суті, ці реалії впливають на той контекст, який позначається як глобалізація в широкому розумінні – культурна, економічна, геополітична.

Саме винищення ресурсів і спустошення рекреацій призводить до того, що пустеля очікує не лише одну країну, а і майже всю земну кулю. Цей, майже, елементарний і банальний образ, який обігрується в різних кінофільмах, свідчить про сучасний стан нового бачення есхатологізму, який в екологічному вимірі стимулює дбайливе, розумне і паритетне, діалогічне відношення різних партнерів культурного та будь-якого іншого співтовариства як угрупування, яке виникає на певний час, у певному просторі.

Процеси глобалізації, які зараз відбуваються не є довготривкими, вони лише на певний час, потім може наступити зовсім протилежний процес – процес локалізації. Це вже відбувалось в історії, не раз величезні імперії розвалювалися і виникали своєрідні культурні центри, які створювали абсолютно автентичну незалежну і своєрідну культуру.

Усі ці реалії, так чи інакше, зіштовхуються з туризмом і на побутовому рівні знаходять своє вирішення. Наша проблема – зазначити й сформулювати ці відзнаки структурно-диференційно, як складові туристичної діяльності або культури туризму як чинника глобалізації культури.

Важливо, що навіть етимологічно слово «туризм» походить від французького «таур», що означає екскурсію або мандрівку, яка завершується поверненням до місця початку подорожі. Ми знаємо, що турист повертаючись додому після знайомства з іншими культурами, насичений новими почуттями, образами, імпульсами, та він вдома залишається суб'єктом своєї рідної культури.

У цьому і є головна цінність туристичної акції або турпроекту, який має свою аксіологію до того, що вже минуло, і може повторитися ще.

Тому туризм і акцентує цей аксіологічний пласт буття, який пов'язаний з маркером часовості. Туристична індустрія має свій темп і ритм, але він є лише допоміжним. Темп і ритм екзистенційної культури створює ту аксіологію, яка є самовизначенням культурного туризму як цінності всіх культурних процесів, якими б драматичними й гостро актуальними вони б не були.

Ми вже підійшли до певного розуміння, що культура туризму стає однією із культурних практик у цілому, а діалог культур здійснюється саме в контексті культури туризму. Не культурного туризму як споживацької стратегії

сприйняття пам'яток архітектури, а самої культури туризму, що стає засобом діалогу культури.

Цей аспект бачення проблеми дає більш широке аксіологічне та культуровимірне розуміння як діалогу культур, так і місця туризму в цьому діалозі культур.

Висновки. Особлива роль туризму в контексті глобальних тенденцій свідчить про те, що саме культурний потенціал завжди був ціннісним потенціалом надбання всього людства.

Культурний туризм надає можливість врівноважити процеси підвищення темпу життя, дає можливість прожити в різних часових і просторових зонах в одному турі декілька різних відрізків часу.

Туризм дає творчі імпульси для розвитку культури. Культурний обмін пробуджує більш глибокий інтерес до звичаїв, традицій інших народів і цивілізацій, виступає як конкретне виявлення діалогу. «Входження» в іншу культуру та пізнання інших культур допомагає краще зрозуміти і власну культуру, і самого себе. Усе це свідчить про те, що культурний туризм в умовах глобалізації є одним з найважливіших пріоритетів культуротворчості.

Список використаної літератури:

1. Воронкова Л.П. История туризма и гостеприимства: [учеб.пособ.]/ Л.П.Воронкова.-М.: ФАИР-ПРЕСС, 2004 – 304 с.
2. Пазенок В.С. Туризмологія: методологія формування теоретичних засад // Туризм на порозі XXI століття: освіта, культура, екологія.- С. 9-11.
3. Сакун Л.В. Теория и практика подготовки специалистов сферы туризма в развитых странах мира / Людмила Владимировна Сакун. – К.: МАУП, 2004. – 339 с.
4. Слободенюк Е.В. Гуманізація: філософські засади розвитку міжнародного туристичного співробітництва в умовах глобалізації / Е.В.Слободенюк // Наукові записки КЫТЕП. Випуск 2. – К., 2002. – С.41-57.
5. Хоружий С.С. Очерки синергийной антропологии / Сергей Сергеевич Хоружий. – М.: Інститут философии, теологии и историософии св.Фомы, 2005. – 408 с.